

20.08.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2023/1077
Toplantı Tarihi/Sayısı : 18.7.2024/230
Karar Numarası : 2024/669
Başvuran : A. M.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın kızının Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanılı olması nedeniyle Antalya Büyükşehir Belediyesi Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevine kaydının yapılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. 25/12/2017 doğumlu ikiz kız çocuklarından İ. M.'nin OSB tanılı olduğunu, Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu'nun (ÇÖZGER) bulunduğunu ve Alanya Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) tarafından "kaynaştırma öğrencisi" olarak değerlendirildiğini,

b. İkamet etmekte olduğu Antalya ili Gazipaşa ilçesinde Antalya Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak açılan Antalya Büyükşehir Belediyesi Atatürk, Sanat, Eğitim Merkezinde (ATASEM) faaliyet gösteren kreşe çocuklarını kaydettirmek için 31/3/2023 tarihinde gittiğini,

c. Görüştüğü personel tarafından özel çocuklarla ilgili kurumların sınırlamalarının olabileceğinin ve durumu Müdürle görüşüp kendisine geri dönüş yapacaklarının söylendiğini,

ç. Kendisine herhangi bir dönüş yapılmaması üzerine 10/4/2023 tarihinde Kuruma tekrar giderek başvurunun neticesini sorduğunu ve kızı İ. M.'yi kreşe almayacaklarını öğrendiğini,

d. Bunun üzerine 11/4/2023 tarihinde Antalya Büyükşehir Belediyesine ait internet sitesinde yer alan şikayet formunu doldurarak şikayette bulunduğunu,

e. 12/4/2023 tarihinde "Sayın A. M., başvurunuz Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığımızca incelenmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclisi kararıyla kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri

Hakkında Yönetmelik 12 (1-a) maddesinde özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocukların kayıtlarının alınamayacağı hükmü düzenlenmiştir. İlgili mevzuat uyarınca otizmli olan kaynaştırma öğrencisi olan çocuğunuzun kaydı kreş ve gündüz bakımevlerine alınmamaktadır. Belediyemize bağlı hizmet veren Özel Antalya Büyükşehir Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinden hizmet alabilirsiniz...” şeklinde cevap verildiğini,

f. Bu uygulama nedeniyle engelli bireylere karşı ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

3. Muhatap Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvurana ait başvurunun Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Şube Müdürlüğüne incelendiği, başvuranın Antalya Büyükşehir Belediyesi İletişim Merkezi (ABİM) sistemi üzerinden 11/4/2023 tarihli ve ... sayılı kayıt oluşturduğu, Çocuk ve Gençlik Şube Müdürlüğü tarafından başvurunun ABİM üzerinden cevaplandırıldığının tespit edildiği,

b. Başvuruda başvuranın velisi olduğu İ. M.’nin OSB tanılı olduğu ve Alanya RAM tarafından “kaynaştırma öğrencisi” olarak değerlendirildiği belirtilerek Antalya Büyükşehir Belediyesi Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevine kayıt yaptırmak istediğinin anlaşıldığı,

c. ABİM sistemi kanalıyla başvurana verilen cevapta da belirtildiği üzere Belediyeye bağlı kreş ve gündüz bakımevlerinin Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclisi kararıyla kabul edilen “Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik” uyarınca açılmakta ve hizmet vermekte olduğu,

ç. Yönetmelik’in 12’nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde “*Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz.*” hükmünün bulunduğu,

d. Kurumda ilgili Yönetmelik maddesi nedeniyle kaynaştırma eğitime yönelik alt yapı ve personel kaynağının bulunmadığı,

e. Kaynaştırma eğitiminin özel tedbir ve alt yapı gerektirdiği, bu duruma ilişkin Milli Eğitim Bakanlığına bağlı hizmet veren kurumların bulunduğu,

f. Başvurana Belediyeye bağlı hizmet veren Özel Antalya Büyükşehir Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinde hizmet alabileceğinin bildirildiği belirtilmiştir.

4. Başvurandan alınan yazılı görüşte özetle başvuran:

a. Antalya Büyükşehir Belediyesinin kızına yönelik yapmış olduğu engellilik temeline dayalı ayrımcılığa meşruiyet kaynağı olarak gösterdiği 14/7/2020 tarihli ve 350 sayılı Antalya Büyükşehir Belediye Meclis Kararı ile kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik’in 12’nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin yazım üslubunun dahi engelli bireyleri ve onların ailelerini rencide edici nitelikte olduğunu,

b. Kaynaştırma eğitiminin özel eğitime ihtiyaç duyan çocuğun normal gelişim gösteren akranları ile birlikte aynı ortamda ve aynı şartlarda eğitim alabilmesini sağlayan bir uygulama olduğunu, muhatap Kurumun kaynaştırma eğitimine ilişkin özel tedbir ve alt yapı gerekliliğini öne sürerek özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklara eğitim verme yükümlülüğünden kurtulduğunu, özel tedbir ve alt yapı eksikliğinin bir mazeret olamayacağını,

c. OSB'nin yaygın gelişimsel bozukluklar içinde yer alan nörogelişimsel bir bozukluk olduğunu, görülme sıklığının son yıllarda arttığını, bu rahatsızlığın tıbbi bir tedavisinin bulunmadığını ancak bireyin hayatına olumlu katkı sağlayacak tek durumun küçük yaşta başlayan yoğun özel eğitim ve sosyalleşme olduğunu, bu bakımdan OSB tanısı almış çocuğun aldığı özel eğitim ve karma eğitimin medikal tedavide kullanılan ilacın gösterdiği fonksiyon ile aynı olduğunu,

ç. Kabul edilmediği kreşin aylık ücretinin kamu görevlileri için aylık 800 TL, diğer kişiler için 1200 TL olduğunu ve kızının halihazırda devam ettiği kreşin aylık ücretinin ise 3000 TL olduğunu belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kanun önünde eşitlik*" başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...)

Çocuklar, yaşlılar, özürllüleri, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz."

6. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

7. Anayasa'nın "*Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi*" başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Tanımlar*" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (f) bentlerine göre: "*Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine*

dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen birey” ifade etmektedir.

9. 6701 sayılı Kanun’un “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3’üncü maddesi şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali halinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

10. 6701 sayılı Kanun’un “Ayrımcılık türleri” başlıklı 4’üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.”

11. 6701 sayılı Kanun’un “Ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5’inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.”

12. 6701 sayılı Kanun'un "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre: "Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

13. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesinin birinci fıkrasına göre:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

14. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "İhlal kararı" başlıklı 69'uncu maddesinde; "İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması halinde ihlal kararı verilir." hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

15. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası "Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre: "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ederler. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi halinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hallerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." Başvuranın dilekçesinden, başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu, bu iddia ile ilgili muhatap Kuruma 11/4/2023 tarihinde başvuru yaptığı ve başvurusunun reddedildiği anlaşılmıştır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmiştir.

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "Ayrımcılık yasağı" başlıklı 14'üncü maddesine göre: "Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır." ve Sözleşmeye Ek 1 No'lu Protokol'ün "Eğitim hakkı" başlıklı 2'nci maddesine göre: "Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretimin alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."

17. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesine göre; "Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik,

sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı” içermektedir.

18. EHİS’in “Eğitim” başlıklı 24’üncü maddesine göre;

“1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir:

(a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi;

(b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması;

(c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması.

2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar:

(a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır;

(b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir;

(c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır;

(d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır;

(e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır.

(...)”

19. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin (ÇHS) 23’üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır. 23’üncü maddenin devamında engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların

yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde buldukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir.

20. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumsal yaşama dâhil olması için eldeki kaynaklar seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir (ÇHK, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No’lu Genel Yorumu’nda da “Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır.” ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum 5 Engelliler, para. 35).

21. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un 3’üncü ve 15’inci maddelerinde de EHİS’le paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş, hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir. 5378 sayılı Kanun’un “Tanımlar” 3’üncü maddesinin (a) ve (d) bentlerine göre: “Doğrudan ayrımcılık: Engelliliğe dayalı ayrımcılık temeline dayanan ve engellinin hak ve özgürlüklerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen, kısıtlayan veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, Engelliliğe dayalı ayrımcılık: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı” ifade etmektedir.

22. 5378 sayılı Kanun’un “Topluma dâhil olma” başlıklı 4/B maddesine göre:

“Engellilerin toplumdaki tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir.

Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar.

Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır.”

23. Somut olayda başvuran, 25/12/2017 doğumlu ikiz kız çocuklarından İ. M.’nin OSB tanılı olduğunu, Antalya ili Gazipaşa ilçesinde Antalya Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak açılan ATASEM’de faaliyet gösteren kreşe çocuklarını kaydettirmek için 31/3/2023

tarihinde başvuru yaptığını, görüştüğü personel tarafından özel çocuklarla ilgili kurumların sınırlamalarının olabileceğinin ve durumu Müdürle görüşüp kendisine geri dönüş yapacaklarının söylendiğini, kendisine herhangi bir dönüş yapılmaması üzerine 10/4/2023 tarihinde Kuruma tekrar giderek başvurunun neticesini sorduğunu ve kızı İ. M. 'nin kreşe alınmayacağını öğrendiğini, bunun üzerine 11/4/2023 tarihinde Antalya Büyükşehir Belediyesine ait internet sitesinde yer alan şikâyet formunu doldurarak şikâyette bulunduğunu, 12/4/2023 tarihinde şikâyeti hakkında; Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclisi kararıyla kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocukların kayıtlarının alınamayacağı hükmü nedeniyle kızının kaydının alınamayacağı şeklinde cevap verildiğini ve bu uygulama nedeniyle engelli bireylere karşı ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Muhatap Kurum ise yazılı görüşünde; Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararı'yla kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde “*Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz.*” hükmünün bulunduğunu, bu hüküm nedeniyle kaynaştırma eğitimine yönelik alt yapı ve personel kaynağının bulunmadığını ve başvurana Belediyeye bağlı hizmet veren Özel Antalya Büyükşehir Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinde hizmet alabileceğinin bildirildiğini ifade etmiştir.

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse ya da meşru bir amaç izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur (AİHM, *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık*, B. No: 9214/80, 28/5/1985, para. 72).

25. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da; nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Bu nedenle hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleyle tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hallerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

26. OSB, yaşamın ilk yıllarında görülmeye başlayan, sosyal ve iletişimsel alanda belirgin yetersizlikler, sınırlı, tekrarlayıcı hareketler ve ilgi alanları ile karakterize, nörogelişimsel bir farklılıktır

(Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı 2023-2030, s. 11). “Yaygın gelişimsel bozukluk” olarak da adlandırılan OSB, ileri düzeyde ve karmaşık bir yetersizlik olarak ifade edilmektedir. OSB, “*Bebeklikten itibaren karşısındakinin gözüne bakmada, ortak dikkat ve işaret etme davranışlarındaki yetersizlik ve isteksizlikle kendini belli eden; üç yaşından önce ortaya çıkan; ciddi sosyal etkileşim ve iletişim bozukluğunun yanında sosyal davranış, dil, algısal fonksiyonlar, tekrarlayan davranışlar ve ilgilerle kendini gösteren; yaşam boyu süren; belirtilerin görünümünde ve şiddetinde bireyden bireye farklılık gösteren; hafiften ağıra kadar değişen çeşitli özellikleri olan gelişimsel nörobiyolojik bir bozukluk*” olarak tanımlanmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Otizm Spektrum Bozuklukları Aile Bilgilendirme Rehberi, 2016, s. 9).

27. Başvuranın Kurumumuza sunduğu raporlar incelendiğinde; İ. M. hakkında düzenlenen ilk ÇÖZGER’de Rapor tarihinin 14/7/2020 ile geçerlilik süresinin iki yıl olduğu, “Bulgular, Tetkikler, İşlevler, Etkinlikler ve Yaşama Katılımındaki Kısıtlılıklar” kısmında “Otizm Spektrum Bozukluğu”nun belirtildiği ve özel gereksinim düzeyi olarak “Özel koşul gereksinimi vardır (ÖKGV)” ifadesinin yer aldığı anlaşılmıştır. Sunulan ikinci ÇÖZGER’de Rapor tarihinin 30/6/2022 ve geçerlilik süresinin iki yıl olduğu; “Özel Gereksinim Alanları” kısmında İ. M. hakkında “İletişim ve toplumsal katılımı kısıtlı, dil becerileri geride, kısıtlı yineleyici davranış ve hareketleri mevcut.” şeklinde belirtilerek Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Alanında “özel koşul gereksinimi vardır (ÖKGV)” olarak ve “İşlevsel değerlendirmede alıcı ve anlatım dili gelişimi -1,5 sd ile -3 sd arasında” şeklinde belirtilerek Dil-Konuşma-İletişim Gelişim Alanında “özel gereksinimi vardır (ÖGV)” olarak özel gereksinim düzeyinin belirlendiği tespit edilmiştir.

28. İnceleme kapsamında; İ. M. hakkında Alanya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından tutulan Alanya İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurul Tutanağının bulunduğu ve Kurul tarafından “Okul Öncesi Eğitim Tam Zamanlı Kaynaştırma (37-66 ay)” kararının verildiği anlaşılmıştır. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin “*Tanımlar ve kısaltmalar*” başlıklı 4’üncü maddesinin (ö) bendine göre: “*Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi*” ifade etmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin “*Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim*” başlıklı 22’nci maddesinin birinci fıkrasında; “*Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler.*” şeklinde belirtilmiştir. Yönetmelik’te belirtildiği üzere kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla verilen eğitim uygulamaları, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere destek eğitim hizmetleri sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında verilen eğitimi ifade etmektedir.

29. Bilindiği üzere okul sistemlerinde genellikle engelli bireylere yönelik dışlama, ayrıştırma ve kaynaştırma olmak üzere üç farklı yaklaşımdan biri benimsenmiştir. Dışlama, bir öğrencinin, diğer öğrencilerle eşit koşullarda başka bir eğitim fırsatı sağlanmadan, bir engelin varlığı temelinde okuldan uzak tutulmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu yaklaşımla, engelli bir öğrencinin yaşı, gelişimi veya engeli temelinde eğitim sistemine katılması engellenmekte ve eğitime erişimi sağlanmaksızın öğrenci, sağlık bakım hizmeti verilen bir ortama yerleştirilmektedir. Ayrıştırma, öğrencinin genellikle özel eğitim okul sistemindeki belirli bir engeline yanıt vermek üzere tasarlanmış bir okula gönderilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Kaynaştırma ise, engelli bir öğrencinin okulun standart gereksinimlerine uyum sağlayabildiği sürece genel bir okula yerleştirilmesi modelidir. Kaynaştırma modelinde yalnızca öğrencinin belirlenen standartlara uyum sağlama yeteneğini geliştirmeye odaklanılmaktadır [Human Rights Council (HRC), Thematic study on the right of persons with disabilities to education, Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, A/HRC/25/29, 18/12/2013, para.4)].

30. Bir engelin varlığını temel alarak dışlayan, ayrıştıran ve kaynaştıran eğitim modelleri, aynı ülkede aynı anda uygulanabilmekte ve engellilerin yanı sıra diğer öğrencileri de etkileyebilmektedir. Bu nedenle bireysel farklılıklara bakılmaksızın ayrımcı yaklaşımlara karşı bir yanıt olarak “*herkes için eğitim*” hedefini gerçekleştirmek için kapsayıcı eğitim modeli geliştirilmiştir. 1994 yılında özel eğitim ilkelerini, politikalarını ve yöntemlerini belirlemek üzere uluslararası bir konferansta kabul edilen Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi’nde de ciddi dezavantajları ve engeli bulunan çocuklar da dâhil olmak üzere farklılıkları dışlamadan herkesi kapsayan, öğrenmeyi destekleyen, bireysel ihtiyaçlara cevap veren, tüm çocukları başarılı bir şekilde eğitebilen ve çocuk merkezli bir pedagoji kullanan kapsayıcı eğitim sistemlerinin benimsenmesine vurgu yapılmaktadır (The Salamanca Statement on Principles, Policy and Practice in Special Needs Education, Adopted by the World Conference on Special Needs Education; Access And Quality Salamanca, Spain, 7-10 June 1994, para. 2; A/HRC/25/29, 18/12/2013, para. 5).

31. Kapsayıcı eğitim; tüm çocukların gelişimsel, sosyo-kültürel ve bireysel özellikleri ile gereksinimleri doğrultusunda eğitim almalarını amaçlayan eğitim sürecidir. Kapsayıcı eğitimde tüm çocukların bireysel özellikleri, gereksinimleri, ilgileri ve tercihleri dikkate alınarak eğitim programı, ortamı, uygulamaları ve materyalleri çocuklara uygun hale getirilir. Böylece tüm çocukların nitelikli eğitime erişimi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılığın önlenmesi hedeflenir. Ülkemizde otizmli öğrenciler kapsayıcı eğitime yasal olarak “kaynaştırma” uygulamalarıyla ulaşmaktadırlar. Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve/ya özel; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır. Bu çerçevede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan II. Ulusal Otizm Eylem Planı’nın 6’ncı hedefinde “*OSB olan bireylerin eşitlik temelinde ve ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitimin her tür ve kademesinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim ortamlarında, ihtiyaç duydukları tüm özel ve destekleyici eğitimleri alabilmelerine yönelik tedbirlerin alınması*” ve bu kapsamda yapılacak çalışmalar içerisinde “*Eğitim hakkının gerçekleştirilmesinde kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla*

eğitim uygulamasının yaygınlaştırılması, olumlu tutum ve farkındalık sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması” yer almaktadır (Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı 2023-2030, s. 48).

32. Bu kapsamda muhatap Kurum tarafından ifade edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararı’yla kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik’in 12’nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde “*Özel eğitim ve kaynaştırma eğitime ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz.*” hükmünün bulunmasının, bu hüküm nedeniyle kaynaştırma eğitime yönelik alt yapı ve personel kaynağının Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevinde bulunmamasının ve başvurana Belediyeye bağlı hizmet veren Özel Antalya Büyükşehir Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinde hizmet alabileceğinin bildirilmesinin makul sebep oluşturup oluşturamayacağı değerlendirilmesi gerekmektedir. Kurumumuzca yapılan incelemede; Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclisinin 14/7/2020 tarihli ve 350 sayılı toplantısında alınan karar ile Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik’in kabul edildiği ve Yönetmelik’in “*Kabul*” başlıklı 12’nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde “*Bulaşıcı hastalığı (hastalık süresince), ağır ruhsal, zihinsel ve bedensel sakatlıkları olan çocuklar alınmaz. Özel eğitim ve kaynaştırma eğitime ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz.*” hükmünün yer aldığı anlaşılmıştır. 6701 sayılı Kanun kapsamında kişilerin engelliliği nedeniyle hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele engelliliğe dayalı doğrudan ayrımcılık olarak kabul edilmektedir. Norm düzeyinde gerçekleşen doğrudan ayrımcılık ise, hukuki bir düzenleme ile bir grubun doğrudan kapsama alınmaması ya da açıkça kapsam dışı bırakılmasıdır. Bu kapsamda muhatap Kurum tarafından çıkarılan Yönetmelik ile engelli çocukların açıkça Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevine alınmayacağı düzenlemesinin norm düzeyinde doğrudan ayrımcılık oluşturduğu kanaatine varılmış ve Muhatap Kurumun doğrudan ayrımcılık oluşturan bir hükme dayanarak kaynaştırma eğitime yönelik alt yapı ve personel kaynağını bulundurmadığı gerekçesinin de makul olmadığı değerlendirilmiştir. Nitekim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi’nde de kapsayıcı eğitimde, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlamasının amaç olduğu belirtilmiştir.

33. 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi’nde eğitim hakkının tüm unsurları ile gerçekleştirilebilmesi açısından engellilerin erken çocukluk döneminden itibaren kapsayıcı bir eğitim sistemi içerisinde eğitim almasının gerekli olduğu, bu yaklaşımın benimsenmesinin engellilerin toplumsal yaşamdan dışlanmasının önüne geçilmesi ve engelli olan/olmayan çocukların birbirlerinin farklılıklarına saygı göstererek bir arada yaşama anlayışlarının da geliştirilmesi açısından önemli olduğu belirtilmiş ve “*Çocukların bireysel farklılıklara ve gereksinimlere sahip oldukları, ancak bu durumun onların bir arada eğitim görmesinin önünde bir engel olmadığı düşüncesinden yola çıkarak, tüm eğitim ortamlarında engelliler dâhil tüm bireylerin gereksinimlerine cevap verecek biçimde gerekli fiziksel program ve eğitim öğretim yöntemleri ile makul uyumlaştırmalar dâhil ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Bu noktada, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlaması temel*

yaklaşım olmalıdır.” ifadelerine yer verilmiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, s. 56).

34. Tüm bu tespitler ışığında; başvuranın kızının OSB tanılı olması nedeniyle Antalya Büyükşehir Belediyesi Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevine kaydının yapılmamasının gerekçesini oluşturan Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik’in 12’nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde “*Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz.*” hükmünün doğrudan ayrımcılık oluşturduğu, bu hükme dayanarak kaynaştırma eğitimine yönelik alt yapı ve personel kaynağının bulundurulmamasının ulusal ve uluslararası mevzuata uygun olmadığı, eğitim hakkının tüm unsurları ile gerçekleştirilebilmesi açısından engellilerin erken çocukluk döneminden itibaren kapsayıcı bir eğitim sistemi içerisinde eğitim almasının gerekli olduğu ve bu nedenle muhatap Kurum tarafından 6701 sayılı Kanun çerçevesinde engellilik temelinde ayrımcılık yasasının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

35. İhlalin etki ve sonucunun ağırlığı ile ihlal iddiasına muhatap Belediyenin ekonomik durumu ve güçlü hukuki konumda bulunması göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap Belediyeye üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

B. Muhatap hakkında 141.934 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18/7/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi
(İzinli)

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi